EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 13.7.2009
COM(2009) 358 galīgā redakcija

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Apkopojošs ziņojums par biotopu veidu un sugu aizsardzības statusu atbilstīgi Biotopu direktīvas 17. pantam

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Apkopojošs ziņojums par biotopu veidu un sugu aizsardzības statusu atbilstīgi Biotopu direktīvas 17. pantam

Kopsavilkums

Saistībā ar sešgadu ziņojumu par sasniegto 25 dalībvalstīs un 11 (septiņos sauszemes un četros jūras) bioģeogrāfiskajos reģionos pirmo reizi tika veikts sistemātisks novērtējums par to Eiropas visjutīgāko biotopu veidu un sugu aizsardzības statusu, kas jāaizsargā saskaņā ar Biotopu direktīvu. Tik liels novērtējuma mērogs Eiropā ir kas jauns, un tā rezultāti sniedz sākotnējo priekšstatu un kalpo par atskaites punktu, lai novērtētu tendences nākotnē.

Rezultāti, kas iegūti par 2001.–2006. gadu, liecina, ka tikai neliela daļa biotopu un sugu, kurus nepieciešams aizsargāt Kopienā, ir labvēlīgā aizsardzības statusā. Dalībvalstu ziņojumi liecina, ka visapdraudētākie ir pļavu, mitrzemju un piekrastes biotopi. Pļavu biotopu izzušana visā ES galvenokārt tiek saistīta ar tradicionālo lauksaimniecības metožu izmantošanu. Turpinās mitrzemju biotopu pārveidošana, lai augsni izmantotu citiem mērķiem, turklāt tos nelabvēlīgi ietekmē klimata pārmaiņas. Piekrastes biotopus arvien vairāk apdraud tūrisma un pilsētu attīstība. Attiecībā uz vairākām sugām, kas ir aizsargājamas saskaņā ar direktīvu, piemēram, vilkiem, lūšiem, bebriem un ūdriem, atsevišķās ES daļās vērojama atjaunošanās, tomēr šīs un lielākā daļa citu sugu ir tālu līdz veselīgu, ilgtspējīgu populāciju sasniegšanai.

Konstatētais apliecina, ka ar direktīvā paredzētajiem aizsardzības pasākumiem, kā arī finansējumu un citiem nozaru politikas instrumentiem, ir iespējams gūt pozitīvus rezultātus. Veicamo darbu ir daudz, lai turpinātu virzību, balstoties uz panākumiem, kas gūti līdz šim. Konkrētāk, jāpabeidz *Natura 2000* tīkla izveide, atsevišķām teritorijām var būt nepieciešami atjaunošanas pasākumi un atsevišķas teritorijas un tīkls būs jāapsaimnieko efektīvi un jānodrošina atbilstoši līdzekļi.

Visbeidzot, ziņojumi, kas iesniegti šajā ziņošanas periodā, liecina, ka nosacīti neliels skaits dalībvalstu piešķir pietiekamus līdzekļus sugu un biotopu statusa uzraudzībai savā teritorijā. Lai uzraudzības programma būtu efektīva, vajadzīgi speciālisti un ievērojami līdzekļi. Tomēr aizsardzības pasākumu ietekmi nav iespējams novērtēt, ja nav ticamu datu.

Detalizētas ziņas par rezultātiem attiecībā uz Biotopu direktīvas 17. pantā paredzēto ziņošanu ir pieejamas tīmekļa vietnē http://biodiversity.eionet.europa.eu/article17.

1. IEVADS

2001. gadā Eiropas Savienība par politisko mērķi noteica līdz 2010. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos ES. Atbilstīgi Konvencijai par bioloģisko daudzveidību Eiropas Savienība vienojās par mērķi „līdz 2010. gadam būtiski samazināt bioloģiskās daudzveidības samazināšanās apmērus" visā pasaulē. Eiropas Komisija 2006. gada paziņojumā „Kā apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos līdz

2010. gadam un turpmāk"[1] vēlreiz apstiprināja mērķi līdz 2010. gadam samazināt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un sagatavoja dokumentu, proti, bioloģiskās daudzveidības rīcības plānu, šā mērķa sasniegšanai.

ES un starptautiskās politikas priekšnosacījums ir ticams novērtējums par stāvokli un tendencēm bioloģiskās daudzveidības jomā. ES mērogā informācija, ko dalībvalstis ievākušas un paziņojušas atbilstīgi Biotopu direktīvai[2], ir nozīmīgs datu avots par to, kādā statusā ir daži no visapdraudētākajiem biotopu veidiem un visjutīgākās dzīvnieku un putnu sugas.

2. ZIŅOŠANAS PRASĪBAS ATBILSTĪGI BIOTOPU DIREKTĪVAS 17. PANTAM

Direktīvas prasības

Atbilstīgi Biotopu direktīvas 17. pantam dalībvalstīm ik pēc sešiem gadiem ir jāsniedz informācija par to, kā norit direktīvas īstenošana. 2001.–2006. gada ziņošanas periodā dalībvalstis pirmo reizi sniedza detalizētus novērtējumus par aizsardzības statusu attiecībā uz katru biotopu veidu (216) un sugām (gandrīz 1182), kas minētas direktīvā un sastopamas dalībvalstu teritorijā.

Pamatojoties uz dalībvalstu iesniegtajiem ziņojumiem, Komisijai ir jāsagatavo apkopojošs ziņojums (šis dokuments), tostarp novērtējums par sasniegto un par *Natura 2000* tīkla ieguldījumu direktīvas 3. pantā minēto mērķu sasniegšanai.

Aizsardzības statuss

Biotopu direktīvas 2. pantā noteikts, ka „pasākumus, ko veic saskaņā ar šo direktīvu, izstrādā tā, lai saglabātu vai atjaunotu to dabisko dzīvotņu (biotopu) un savvaļas faunas un floras sugu **labvēlīgu aizsardzības statusu**, kas ir Kopienā nozīmīgas" (direktīvas I pielikumā ir uzskaitīti biotopu veidi un II, IV un V pielikumā uzskaitītas sugas).

Saskaņā ar direktīvas 1. pantu terminu „**aizsardzības statuss**" piemēro biotopiem un sugām. Definīcijā ņemti vērā parametri, piemēram, platība, kurā sastopams biotops/sugas, biotopa platība, struktūra un funkcijas (attiecībā uz biotopiem), populācijas lielums, tās vecuma struktūra, mirstības un vairošanās rādītāji (attiecībā uz sugām). Tas ir pamats vienotas novērtēšanas metodes un ziņošanas formāta izveidei, par ko 2005. gada martā[3] vienojās Biotopu komiteja[4]. Papildu vadlīnijas par novērtēšanas procesu Komisija sniedza 2006. gada martā[5].

---

1 COM(2006) 216, galīgā redakcija, 22.5.2006.

2 Padomes Direktīva 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību.

3 Aizsardzības statusa novērtēšana, uzraudzība un ziņošana — Sagatavojot 2001.–2006. gada ziņojumu saskaņā ar Biotopu direktīvas 17. pantu. Paziņojums Biotopu komitejai, Vides ĢD, Briselē, 2005. gada 15. martā http://circa.europa.eu/Public/irc/env/monnat/library?l=/habitats_reporting/reporting_2001-2007/reporting_framework&vm=detailed&sb=Title.

4 Regulatīvā dalībvalstu komiteja, kas izveidota saskaņā ar Biotopu direktīvas 20. pantu, lai palīdzētu Komisijai īstenot minēto direktīvu.

5 Novērtēšana, uzraudzība un ziņošana atbilstīgi Biotopu direktīvas 17. pantam: 2006. gada oktobra paskaidrojumi un vadlīnijas.

Bioģeogrāfiskie reģioni

Biotopi un sugas, kas parasti ir sastopami vienkopus, ir saistīti ar reģioniem, kuros ir līdzīgs klimats, augstums virs jūras līmeņa un ģeoloģiskie parametri. No ekoloģiskā viedokļa Eiropa ir sadalīta septiņos sauszemes un četros jūras bioģeogrāfiskajos reģionos. Tāpēc, kad dalībvalsts veica novērtējumu par sugu vai biotopa aizsardzības statusu, novērtēšanas standartplatība nebija šīs dalībvalsts teritorija, bet gan attiecīgo bioģeogrāfisko reģionu daļas, kas atrodas šajā dalībvalstī (bioģeogrāfiskos reģionus skatīt 1. attēlā).

Ziņošanas process

Ziņojumi tika iesniegti elektroniskā formātā, izmantojot Eiropas Vides aģentūras (EVA) *Reportnet* sistēmu. Valstu ziņojumi bija jāiesniedz līdz 2007. gada jūnijam. Trīs dalībvalstis ziņojumus iesniedza paredzētajā termiņā, taču pārējās dalībvalstis turpināja tos iesniegt līdz 2008. gada martam[6]. Dalībvalsts iesniegto ziņojumu vispirms pārbaudīja EVA Eiropas bioloģiskās daudzveidības tematiskajā centrā (*ETC-BD*), lai novērtētu sniegtās informācijas kvalitāti un pilnīgumu. Dalībvalstīm tika nosūtīti pieprasījumi precizēt, papildināt vai veikt izmaiņas ziņojumos sniegtajā informācijā, nosakot īsus termiņus trūkstošo/atjauninātо datu iesniegšanai.

Apspriedes

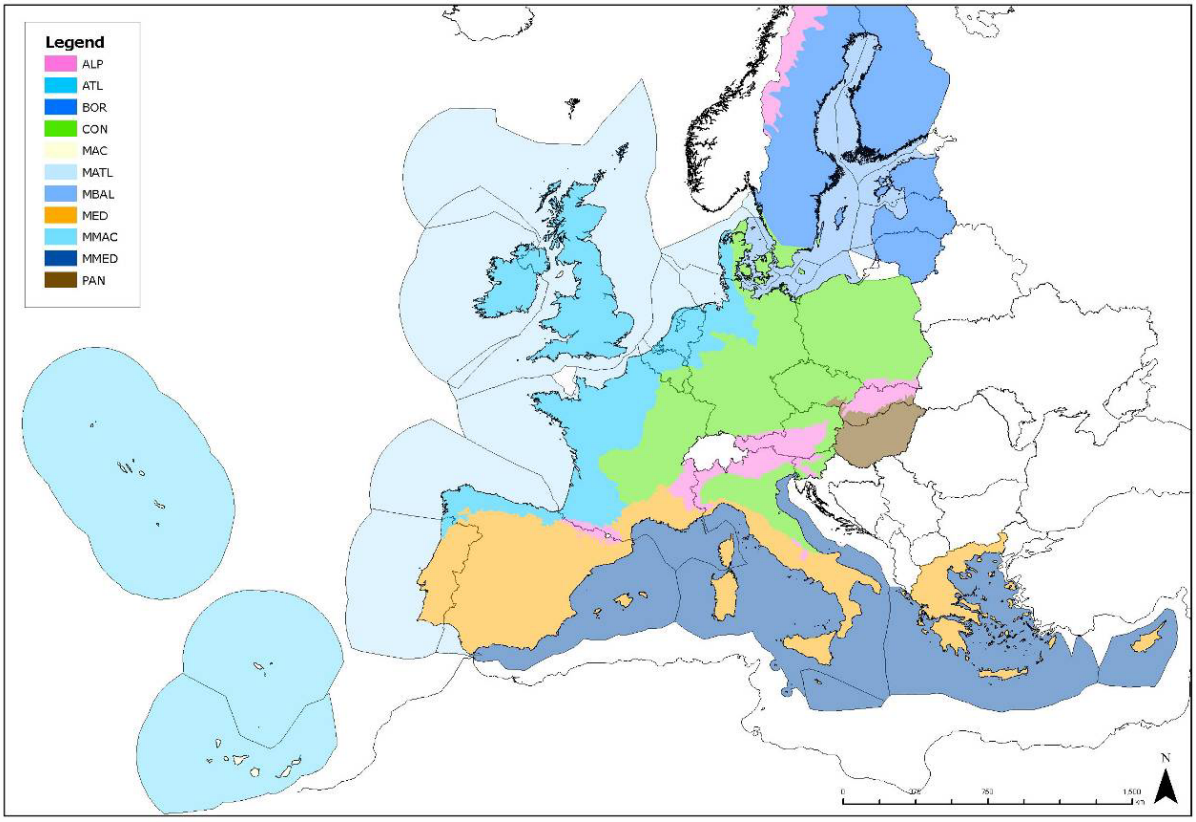
Datu novērtēšanas un šā dokumenta sagatavošanas laikā apspriedes ar dalībvalstīm tika organizētas trijos posmos. Vispirms tās tika uzaicinātas pārskatīt valstu kopsavilkumus, kas tika sagatavoti, izmantojot valstu ziņojumus. Pēc tam no 2008. gada 28. jūlijam līdz 15. septembrim internetā tika veikta sabiedriskā apspriešanās, sniedzot iespēju izteikties plašam ieinteresēto personu lokam. Tika reģistrēti aptuveni 2000 apmeklētāju no 700 tīmekļa vietņu visā Eiropā un tika saņemti gandrīz 400 komentāru. 75 % šo komentāru tika uzskatīti par vērtīgiem, tāpēc tos iekļāva tiešsaistes informācijas datubāzē (*Data Sheet Info*). Visbeidzot, Biotopu komitejai tika iesniegts šā dokumenta projekts.

---

http://circa.europa.eu/Public/irc/env/monnat/library?l=/habitats_reporting/reporting_2001-2007/guidlines_reporting&vm=detailed&sb=Title.

[6] Informāciju, kas tika saņemta pēc norādītā datuma, vairs nevarēja ņemt vērā.

1. attēls. Bioģeogrāfiskie reģioni

Bioģeogrāfisko reģionu apzīmējumi

ALP=alpīnais reģions; ATL=Atlantijas reģiona sauszemes daļa; BOR=boreālais reģions; CON=kontinentālais reģions; MAC=Makaronēzijas reģiona sauszemes daļa; MED=Vidusjūras reģiona sauszemes daļa; PAN=Panonijas reģions; MATL= Atlantijas reģiona jūras daļa; MBAL=Baltijas reģiona jūras daļa; MMAC= Makaronēzijas reģiona jūras daļa; MMED= Vidusjūras reģiona jūras daļa

3. DATU PILNĪGUMS UN KVALITĀTE

Trūkstoša informācija

Kopumā aptuveni 13 % no reģionālajiem biotopu novērtējumiem un 27 % no reģionālajiem sugu novērtējumiem dalībvalstis statusu bija klasificējušas kā „nezināmu”. Atbilžu „nezināms” skaits bija īpaši augsts attiecībā uz sugām, kas sastopamas Dienvideiropas valstīs; Kipra, Grieķija, Spānija un Portugāle atbildi „nezināms” bija norādījušas par vairāk nekā 50 % sugu, kas sastopamas šo valstu teritorijā. Daudzām dalībvalstīm nebija visaptverošas un ticamas informācijas par sikspārņiem.

Īpašas problēmas pastāv saistībā ar jūras vidi, jo 57 % no jūras sugu novērtējumiem un aptuveni 40 % no jūras biotopu novērtējumiem statuss bija klasificēts kā „nezināms”. Daudzām dalībvalstīm nav vajadzīgās informācijas par to teritorijā sastopamo jūras sugu un biotopu statusu.

Kvalitāte un saskaņotība

Pat tad, ja informācija ir pieejama, problēmas bieži vien rada atšķirīgās datu ievākšanas un apkopošanas metodes. Iespēju robežās *ETC-BD* izlīdzināja datu neatbilstības datu apstrādes un novērtēšanas laikā. Komisija un dalībvalstis jau tagad ņem vērā pieredzi, kas gūta, sagatavojot pirmo ziņojumu, lai uzlabotu nākamajā ziņošanas posmā sniedzamās informācijas kvalitāti.

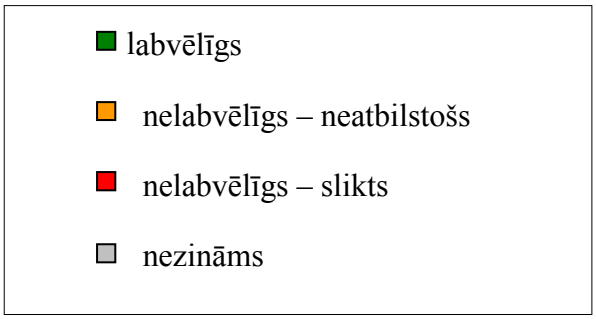
4. GALVENĀS ATZIŅAS NO ZIŅOJUMIEM, KAS PAREDZĒTI 17. PANTĀ

A) Ievads

Eiropas Vides aģentūras Bioloģiskās daudzveidības tematiskais centrs sagatavoja integrētus novērtējumus par bioģeogrāfiskajiem reģioniem, pamatojoties uz dalībvalstu ziņojumiem un izmantojot vienotu metodiku. Dalībvalstu novērtējumi tika vērtēti, ņemot vērā valsts teritorijā sastopamo sugu vai biotopu proporcionālo daudzumu. Rezultāti tika apkopoti, lai sagatavotu vienu, integrētu novērtējumu par katru bioģeogrāfisko reģionu. Bioģeogrāfisko reģionu mērogā kopumā tika sagatavots 701 biotopu novērtējums un 2240 sugu novērtējumi.

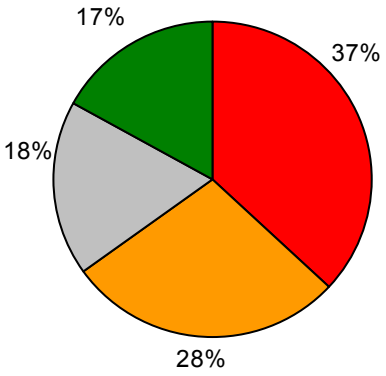
Tīmekļa vietnē http://biodiversity.eionet.europa.eu/article17 ir iespējams gūt sīkāku informāciju saistībā ar dalībvalstu novērtējumiem par aizsardzības statusu un bioģeogrāfisko novērtējumu (tai skaitā kartes un datu lapas), kā arī iepazīties ar detalizētu tehnisko ziņojumu.

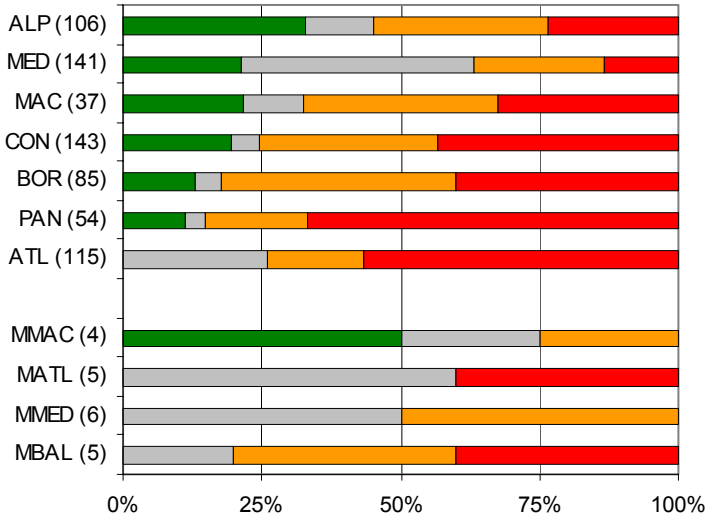
Šajā ziņojumā novērtējumu rezultātus, kas gūti par biotopa vai sugas aizsardzības statusu, klasificē šādās četrās kategorijās — „labvēlīgs” (zaļš), „nelabvēlīgs – neatbilstošs” (dzeltenbrūns), „nelabvēlīgs – slikts” (sarkans) vai „nezināms” (pelēks).

B) Biotopu direktīvas I pielikumā uzskaitīto biotopu veidu statuss

No bioģeogrāfiskā viedokļa gandrīz 65 % no 701 novērtējuma par biotopiem ir nelabvēlīgi. Tikai 17 % no biotopu novērtējumiem ir labvēlīgi (1.A attēls).

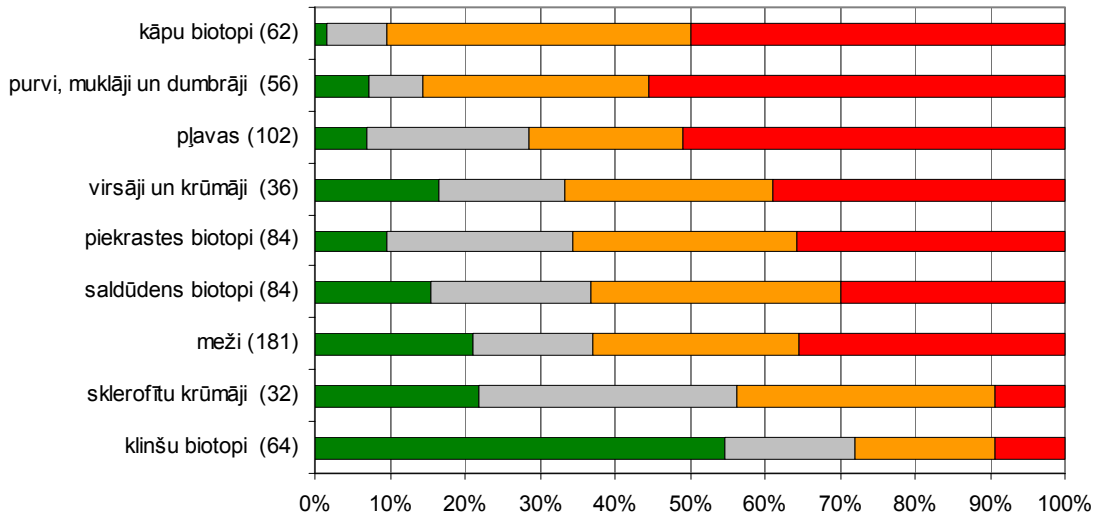
1.A attēls. **1.B attēls.**

1.A attēls. I pielikumā iekļauto biotopu aizsardzības statusa kopsavilkums (procentos izteiktie lielumi attiecas uz veikto novērtējumu skaitu)

1.B attēls. Kopsavilkums par dažādos bioģeogrāfiskajos reģionos sastopamo biotopu veidu aizsardzības statusu (cipari iekavās attiecas uz novērtējumu skaitu)

Situācija attiecībā uz dažādos bioģeogrāfiskajos reģionos sastopamo biotopu aizsardzības statusu (1.B attēls) liecina par ievērojamām atšķirībām starp reģioniem. Par Atlantijas reģiona sauszemes daļu nebija labvēlīgs neviens no biotopu novērtējumiem, savukārt par Vidusjūras un alpīnā reģiona sauszemes daļu bija labvēlīgi 20 līdz 30 % no biotopu novērtējumiem.

Biotopu direktīvas I pielikumā iekļauti dažādi biotopi, kas ir sadalīti deviņās attiecīgo biotopu veidu grupās, piemēram, meži vai pļavas. 2. attēlā apkopoti to novērtējumu rezultāti, kas veikti par katru no šīm deviņām biotopu grupām.

2. attēls. Biotopu aizsardzības statusa novērtējums pēc biotopu grupas (cipari iekavās attiecas uz novērtējumu skaitu, kas veikti par katru grupu)

Lielākajai daļai Eiropas pļavu biotopu ir nepieciešama aktīva apsaimniekošana. Atteikšanās no ierastajām apsaimniekošanas metodēm vairākās vietās ir izraisījusi bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, savukārt citās vietās problēmu cēlonis ir intensīvāku lauksaimniecības metožu izmantošana. Pļavu biotopi visvairāk ir apdraudēti Atlantijas un Panonijas reģiona sauszemes daļā un boreālajā reģionā.

Īpaši hidroloģiskie apstākļi ir nozīmīgi purviem, muklājiem un dumbrājiem. Šo biotopu veidu statuss īpaši slikts ir Atlantijas reģiona sauszemes daļas un kontinentālajos bioģeogrāfiskajos reģionos.

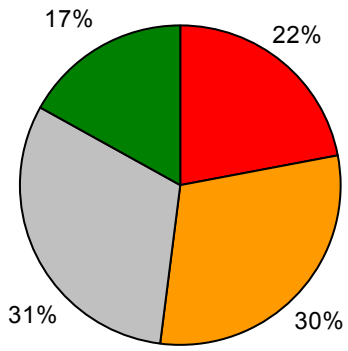
Kāpu biotopi ir ārkārtīgi apdraudēti visā ES, un par tiem nav gandrīz neviena labvēlīga novērtējuma. Kā galveno apdraudētāju dalībvalstis min piekrastes un tūrisma attīstību.

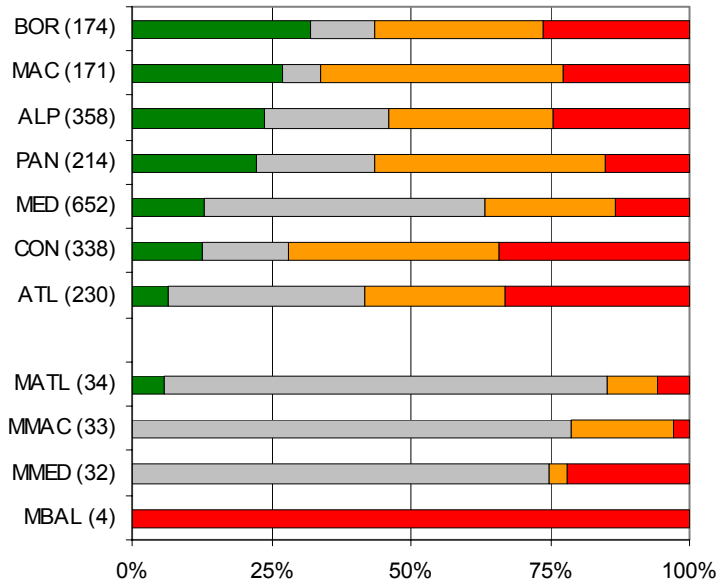
Salīdzinājumā ar citām biotopu grupām labvēlīgāk novērtēti ir klinšu biotopi un sklerofītu krūmāju augšanas vietas (piemēram, dažāda veida nogāzes). Būtisks izņēmums ir pastāvīgo ledāju biotopu veids. Tas ir tāpēc, ka ledāji klimata pārmaiņu dēļ ir apdraudēti visā Eiropā.

Attiecībā uz mežu biotopu veidiem stāvoklis ir diezgan mainīgs, un vispārējas tendences ir mazāk izteiktas.

C) Biotopu direktīvas pielikumos uzskaitīto sugu statuss

Kopumā Eiropas Savienībā tika veikti 2240 atsevišķu sugu novērtējumi. Tikai 17 % no šiem novērtējumiem bija labvēlīgi, 52 % bija nelabvēlīgi un 31 % gadījumu statuss tika paziņots kā „nezināms” (3.A attēls).

3.A attēls. **3.B attēls.**

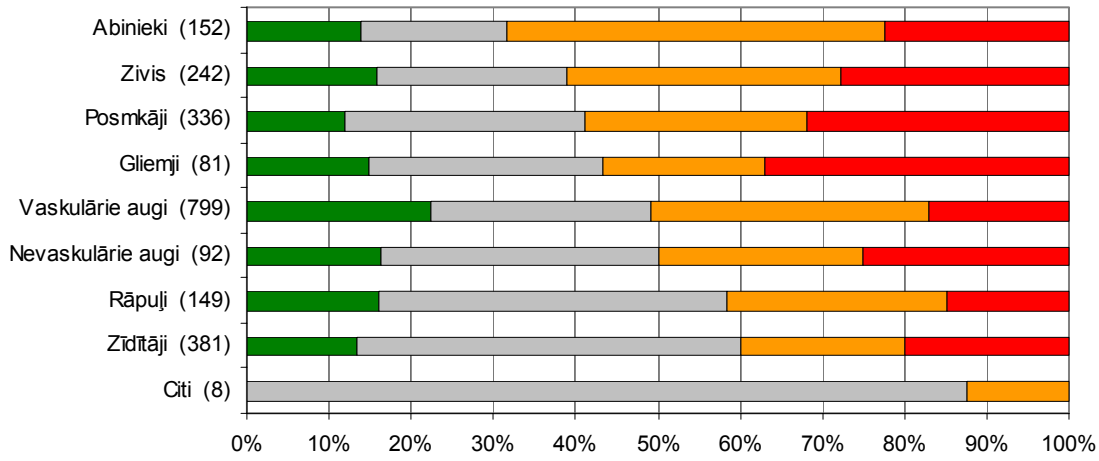
3.A attēls. I pielikumā iekļauto sugu aizsardzības statusa kopsavilkums (procentos izteiktie lielumi attiecas uz veikto novērtējumu skaitu)

3.B attēls. Kopsavilkums par dažādos bioģeogrāfiskajos reģionos sastopamo sugu aizsardzības statusu (cipari iekavās attiecas uz novērtējumu skaitu)

Procentuāli visvairāk labvēlīgu aizsardzības statusa novērtējumu bija par boreālo reģionu, tam seko Makaronēzijas reģiona sauszemes daļa un alpīnais reģions (3.B attēls). Par Vidusjūras un Atlantijas reģionu sauszemes daļu ļoti lielā skaitā novērtējumu aizsardzības statuss bija klasificēts kā „nezināms”, līdz ar to salīdzinājumus ir sarežģīti veikt.

Par jūras reģioniem lielākajā daļā novērtējumu aizsardzības statuss bija klasificēts kā „nezināms”, izņemot Baltijas jūras reģionu, kurā visu četru zīdītāju sugu statuss bija novērtēts vienlīdz slikti.

Starp lielākajām taksonomiskajām grupām ir grūti identificēt sistemātiskas atšķirības attiecībā uz to aizsardzības statusu Eiropā (4. attēls).

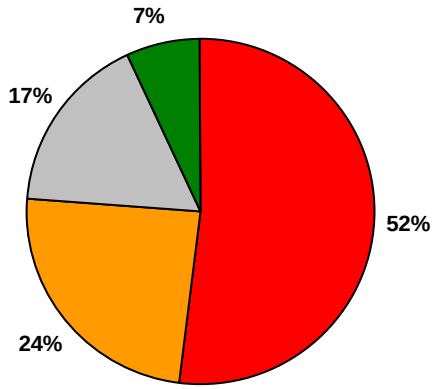
4. attēls. Kopsavilkums par sugu aizsardzības statusu pēc taksonomiskā grupējuma (cipari iekavās attiecas uz novērtējumu skaitu, kas veikti par katru grupu)

D) Ar lauksaimniecību saistīto biotopu veidu aizsardzības statuss

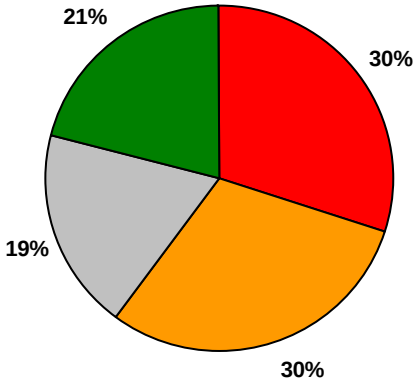
Tika salīdzināti to novērtējumu rezultāti, ko dalībvalstis veica par biotopu veidiem, kas ir saistīti ar lauksaimniecību pretstatā citiem zemes izmantošanas veidiem (5. attēls). Ir skaidrs, ka ar lauksaimniecību saistīto biotopu veidu aizsardzības statuss kopumā ir sliktāks, jo tikai 7 % novērtējumu ir labvēlīgi, salīdzinot ar 21 % labvēlīgu novērtējumu par biotopiem, kas nav saistīti ar lauksaimniecību. Situācija ir īpaši skarba attiecībā uz Atlantijas reģiona sauszemes daļu, kurā neviens no aizsardzības statusa novērtējumiem par biotopiem, kas saistīti ar lauksaimniecību, nebija klasificēts kā „labvēlīgs". Atlantijas reģiona sauszemes daļā esošajām lauksaimniecības zemēm ir vislielākā noslodze, un tajā ietilpst kontinentā visintensīvāk apsaimniekotākās platības. Panonijas un Vidusjūras reģionu sauszemes daļā labvēlīgu novērtējumu par biotopu veidiem bija attiecīgi 5 % un 3 %. Vidusjūras reģiona sauszemes daļā situāciju tomēr sarežģī procentuāli lielais skaits novērtējumu, kuros statuss paziņots kā „nezināms". Rezultāti, kas gūti šajā ziņošanas periodā, kalpos par standartu, ko izmantos, lai novērtētu dažādu bioloģiskajai daudzveidībai labvēlīgu pasākumu ietekmi, kurus īsteno atbilstīgi kopējai lauksaimniecības politikai.

5. attēls. To biotopu veidu aizsardzības statuss, kurus uzskata par saistītiem ar lauksaimniecību, salīdzinot ar biotopu veidiem, kas ar to nav saistīti

Ar lauksaimniecību saistīti biotopu veidi (204 novērtējumi)

Ar lauksaimniecību nesaistīti biotopu veidi (497 novērtējumi)

E) Biotopi un sugas, ko ietekmē klimata pārmaiņas

Dalībvalstu iesniegtajos ziņojumos tika norādīts, ka klimata pārmaiņas negatīvi ietekmē 42 biotopu (19 %) un 144 sugu (12 %) aizsardzības statusu.

Visvairāk klimata pārmaiņas ietekmē mitrzemju biotopus, piemēram, purvus, muklājus un dumbrājus, kā arī kāpu biotopus.

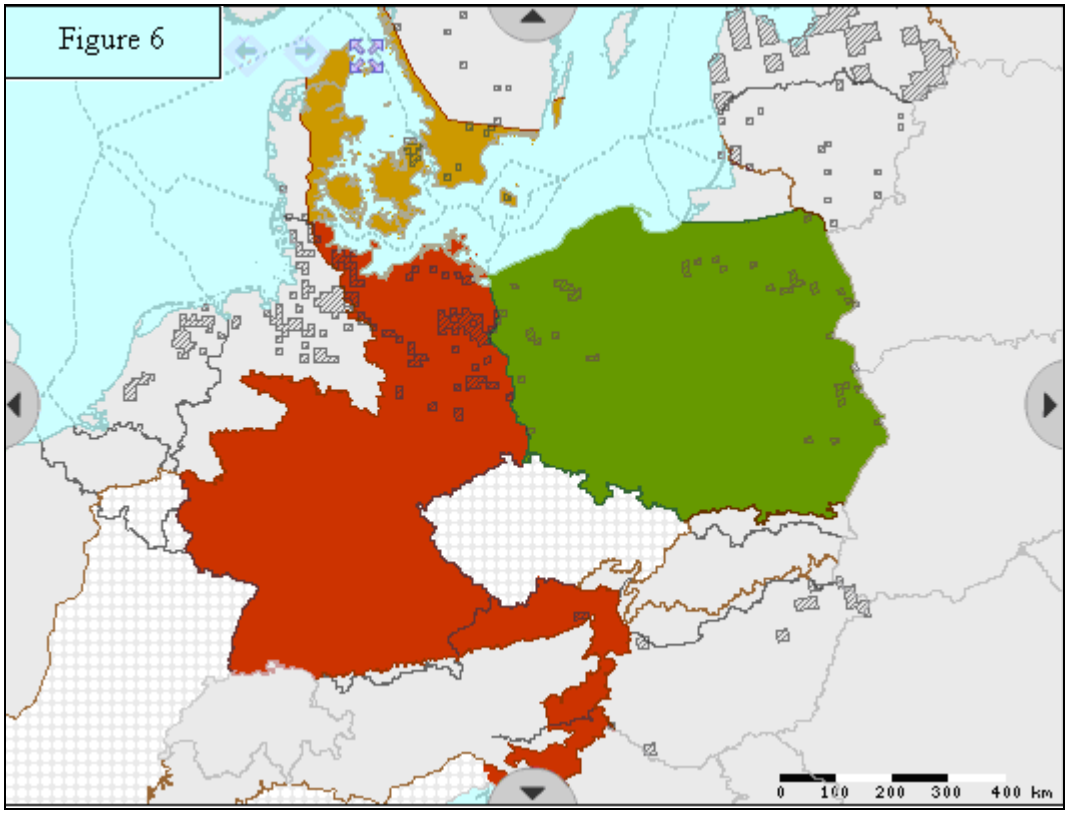
No galvenajām sugu grupām uz klimata pārmaiņām salīdzinoši visvairāk reaģē abinieki. Abinieki ir cieši saistīti ar mitrzemju biotopu veidiem, kurus nelabvēlīgi ietekmē klimata pārmaiņas (skatīt iepriekš). Turklāt iespējams, ka klimata pārmaiņas varētu ietekmēt arī vairošanos, jo abinieku sugām temperatūras izmaiņas bieži vien nosaka vairošanās sezonas sākumu.

5. PAR INFORMĀCIJAS NIANSĒM

Ar direktīvas 17. pantā paredzēto ziņojumu palīdzību tika iegūta plaša informācija par vairāk nekā 200 biotopu veidiem un gandrīz 1200 sugām 25 dalībvalstīs un 11 bioģeogrāfiskajos reģionos. Šajā ziņojumā Komisija ir centusies informēt par galvenajiem rezultātiem un secinājumiem, taču rezultātu apkopošanas procesā liela daļa detalizētas informācijas nenovēršami paliek neatklāta.

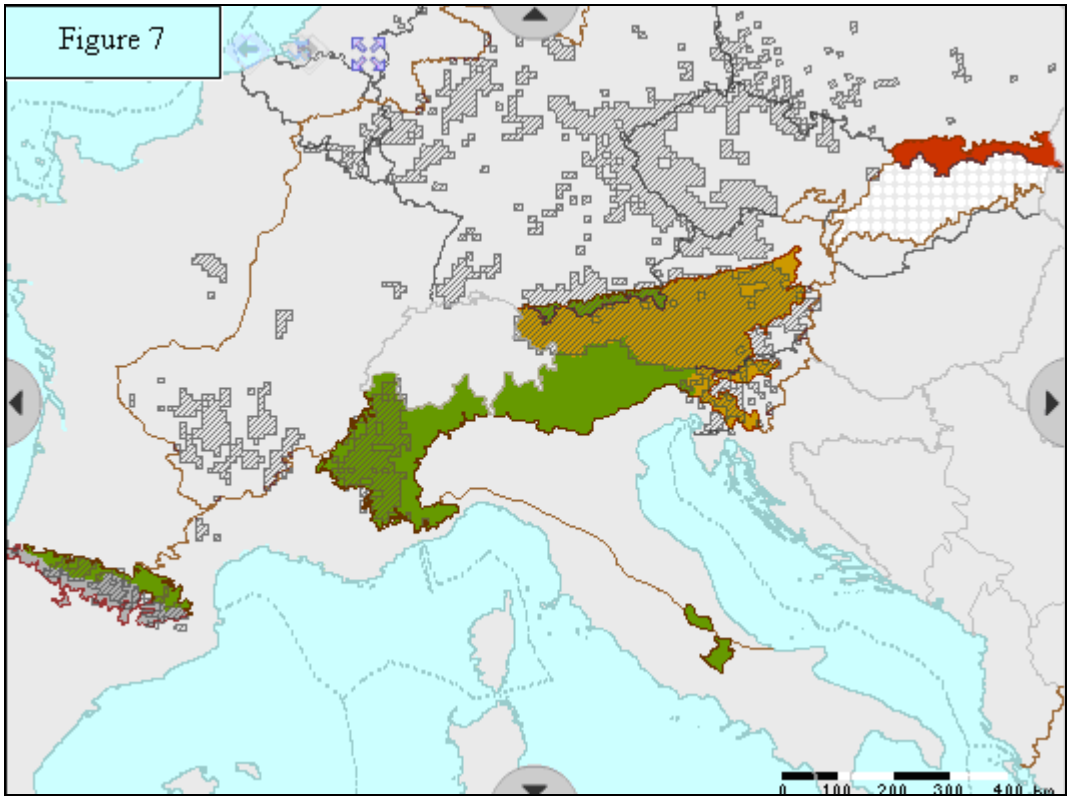
Lai gan vispārējais secinājums ir, ka daudzu biotopu veidu un sugu aizsardzības statuss ir negatīvs, detalizētāki rezultāti parāda, ka dažas sugas, piemēram, brūno lāču, vilku un bebru populācijas, atjaunojas un no jauna sāk apdzīvot daudzas (ne visas) platības. Attiecībā uz tādām sugām kā šīs, areāla paplašināšanās nozīmē, ka ir pieejami piemēroti biotopi un ka nelabvēlīgu faktoru, piemēram, medīšanas un piesārņojuma, ietekme ir samazinājusies.

Turklāt attiecībā uz daudzām sugām un biotopu veidiem, kuru aizsardzības statuss bioģeogrāfiskajā reģionā kopumā ir novērtēts kā nelabvēlīgs, detalizētāk novērtējot rezultātus, atklājas, ka aizsardzības statuss dalībvalstīs atšķiras. Reģionālo novērtējumu pamatā ir līdz desmit dalībvalstu novērtējumi, un negatīvi reģionālie novērtējumi bieži vien ietver valstis, kurās paziņoti dažādi novērtējumi. Piemēram, spāres *Aeshna viridis* aizsardzības statuss kopumā tika novērtēts kā „nelabvēlīgs – slikts" kontinentālajā reģionā (skatīt 6. attēlu), taču katrā no trim dalībvalstīm, kurā tā ir sastopama, aizsardzības statuss ir atšķirīgs.

6. attēls. Kontinentālā reģiona dalībvalstu novērtējumi par direktīvas IV pielikumā iekļauto zaļo dižspāri (*Aeshna viridis*). Šīs sugas aizsardzības statuss kontinentālajā reģionā ir novērtēts kā „nelabvēlīgs – slikts” (no http://biodiversity.eionet.europa.eu/article17)

Arī kalnu arnikas (*Arnica montana*) aizsardzības statuss ir novērtēts kā „nelabvēlīgs – neatbilstošs” alpīnajā reģionā, tomēr 7. attēls parāda, ka aizsardzības statuss valsts mērogā mainās no „labvēlīgs” rietumos uz „nelabvēlīgs – slikts” austrumos. Tomēr šie novērtējumi attiecas tikai uz alpīno reģionu, jo Atlantijas reģiona sauszemes daļā Francijā un Beniluksa valstīs (Atlantijas reģiona sauszemes daļa un kontinentālais reģions) sugas aizsardzības statuss ir „nelabvēlīgs– slikts”.

7. attēls. Alpīnā reģiona dalībvalstu novērtējumi par direktīvas IV pielikumā iekļauto kalnu arniku (*Arnica montana*). Reģionā šīs sugas aizsardzības statuss ir novērtēts kā „nelabvēlīgs – neatbilstošs” (no http://biodiversity.eionet.europa.eu/article17).

6. SAIKNE STARP AIZSARDZĪBAS STATUSU UN *NATURA 2000* TĪKLU

A) Ievads

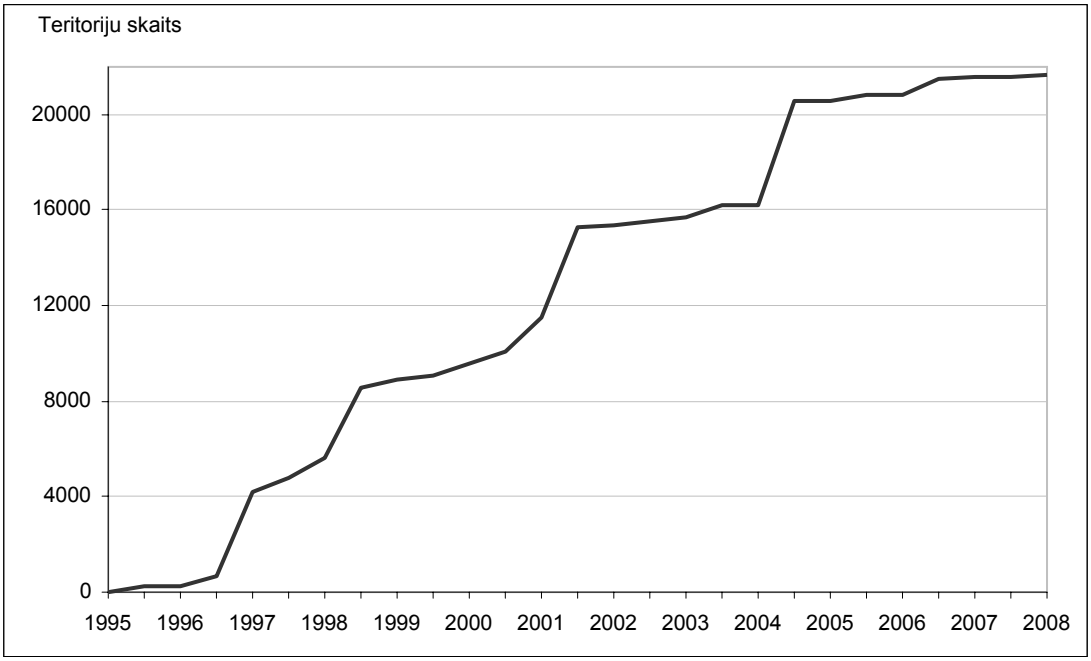
Biotopu direktīvā paredzēts, ka Komisijas apkopojošā ziņojumā jānovērtē *Natura 2000* ieguldījums 3. pantā izklāstīto mērķu sasniegšanā. Konkrētāk, *Natura 2000* mērķis ir direktīvas I pielikumā minētos biotopu veidus un II pielikumā minētās sugas „saglabāt vai attiecīgā gadījumā atjaunot to labvēlīgo aizsardzības statusu dabiskās izplatības areālā”.

B) Kas ir *Natura 2000*?

Saskaņā ar Biotopu direktīvas 3. pantu dalībvalstīm ir jāizveido vairākas aizsargājamās dabas teritorijas. Šīs teritorijas ietilpst *Natura 2000* tīklā (aptver teritorijas, kas izraudzītas atbilstīgi Biotopu un Putnu direktīvai), kas ir lielākais ekoloģiskais tīkls pasaulē. Šobrīd saskaņā ar Biotopu direktīvu ir izraudzīts gandrīz 22 000 teritoriju, kas atbilst 13,3 % ES teritorijas. Kopumā *Natura 2000* tīklā ietilpst vairāk nekā 25 000 teritoriju (Putnu un Biotopu direktīvas kopā), kas atrodas dažāda veida zemes izmantojuma vietās (lauksaimniecības, meža, neskartās dabas platības) un aptver 17 % ES teritorijas.

C) *Natura 2000* tīkls un tā ieguldījums labvēlīga aizsardzības statusa sasniegšanā

Natura 2000 tīkls pēdējo 15 gadu laikā ir pakāpeniski attīstījies (8. attēls), un tīkla sauszemes daļas veidošana jāpabeidz līdz 2010. gadam.

8. attēls. *Natura 2000* tīkla attīstība teritoriju skaita ziņā

Saskaņā ar direktīvu, tiklīdz teritorija ir oficiāli iekļauta Kopienas nozīmes teritoriju sarakstā, dalībvalstij sešu gadu laikā ir jāizstrādā pasākumi teritorijas ekoloģisko vērtību aizsardzībai. Ņemot vērā kavējumus tīkla izveidē un to, ka daudzos gadījumos aizsardzības pasākumi joprojām tiek izstrādāti, ir nereāli šajā posmā gaidīt skaidru, pozitīvu saikni starp *Natura 2000* tīklu un direktīvā iekļauto biotopu veidu (I pielikums) un sugu (II pielikums) aizsardzības statusu. Taču tas nenozīmē, ka nav pozitīvu piemēru (skatīt 3. un 4. punktu). Ir vairāki gadījumi, kad *Natura 2000* teritorijas, jo īpaši tās, kas tiek finansētas no *LIFE* programmām vai lauku attīstības programmām, ir devušas izteiktu labumu vietējā mērogā. Turklāt ir pieejami pārliecinoši zinātniskie dati, ka *Natura 2000* teritorijas, kas izraudzītas saskaņā ar Putnu direktīvu, kuru pieņēma 13 gadus pirms Biotopu direktīvas, sniedz būtisku ieguldījumu putnu sugu aizsardzībā[7]. Līdz laikam, kad paredzēts otrais un trešais ziņojums (attiecīgi 2013. gadā un 2019. gadā) *Natura 2000* pozitīvais ieguldījums Biotopu direktīvā iekļauto biotopu veidu un sugu aizsardzības stāvokļa uzlabošanā būs skaidri saskatāms.

[7] Raksts *International Conservation Policy Delivers Benefits for Birds in Europe* žurnāla „Science" 2007. gada 10. augusta numurā.

D) Finansiālais atbalsts Biotopu direktīvas īstenošanai

Eiropas Komisijas aplēses liecina, ka 2004. gadā kopējās ikgadējās izmaksas *Natura 2000* tīkla apsaimniekošanai bija 6,1 miljards euro[8]. Papildus tam ir aizsardzības pasākumi, ko dalībvalstis īsteno ārpus *Natura 2000* teritorijām, lai sasniegtu direktīvas mērķus. ES mērogā lielāko daļu finansiālā atbalsta, kas pieejams dabas aizsardzībai, gūst no kopējās lauksaimniecības politikas lauku attīstības programmām un kohēzijas politikas programmām. Turklāt mērķprojekti, ko finansē saskaņā ar *LIFE* programmu, arī ir palīdzējuši uzlabot konkrētu biotopu un sugu aizsardzības statusu. Pastāv plašas atšķirības attiecībā uz to, kā dažādas dalībvalstis izmanto iespējas aizsargāt bioloģisko daudzveidību, ko paredz ES finansēšanas instrumenti, un šajā ziņojumā sniegtie rezultāti liecina, ka daudzos gadījumos ieguldījumu apjoms ir jāpalielina, lai dalībvalstis varētu ievērot Biotopu direktīvā paredzētos pienākumus.

7. SECINĀJUMI

ES pirmo reizi ir veikusi visaptverošu novērtējumu par visjutīgāko biotopu un sugu aizsardzības statusu 25 dalībvalstīs un 11 (septiņos sauszemes un četros jūras) bioģeogrāfiskajos reģionos. Tagad ES ir skaidrs atskaites punkts nākotnes tendenču novērtēšanai attiecībā uz visjutīgāko sugu un biotopu aizsardzības statusu. Tik liels novērtējuma mērogs Eiropā ir kas jauns.

Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība ir Eiropas Savienības prioritāte, un, lai politika būtu veiksmīga, jābūt visaptverošam un ticamam vērtējumam par bioloģiskās daudzveidības statusu. Tāpēc ir svarīgi, lai uzraudzībā un ziņošanā atbilstīgi Biotopu un Putnu direktīvai tiktu ieguldīti pietiekami resursi. Šis ziņojumā parāda, ka daudzām dalībvalstīm šajā darbā ir jāiegulda ievērojami vairāk pūļu un ka informācija par jūras biotopiem un sugām ir nepietiekama vai tās nav.

2001.–2006. gada ziņojumu rezultāti parāda, ka daudziem biotopiem un sugām, kas ir iekļautas Biotopu direktīvā, labvēlīgs aizsardzības statuss nav sasniegts ne valsts, ne bioģeogrāfiski reģionālajā mērogā. Tomēr pazīmes liecina, ka atsevišķos gadījumos tendences ir pozitīvas. Pirms šo tendenču apstiprināšanas jāsagaida nākamā uzraudzības un ziņošanas posma rezultāti.

Noteicošais faktors direktīvas sekmīgai īstenošanai bioloģiskās daudzveidības aizsardzības jomā ir ieguldīto līdzekļu apjoms. ES finansējuma palielināšana bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai ir īpaši nozīmīga un tās ietekme un īstenotās politikas izmaiņas jāuzrauga, lai nodrošinātu, ka bioloģiskās daudzveidības jomā sasniegtais uzlabojums ir noturīgs. Ir skaidrs, ka bioloģiskās daudzveidības samazinājuma apturēšana turpmākajos gados prasīs vairāk pūļu.

Dalībvalstu iesniegtie ziņojumi parāda, ka kopumā pļavu, mitrzemju un piekrastes biotopu veidu statuss ir īpaši slikts. Pļavu biotopu veidu izzušana ES galvenokārt tiek saistīta ar tradicionālajām lauksaimniecības metodēm. Salīdzinot ar citiem biotopu veidiem, to biotopu aizsardzības statuss, kas ir saistīti ar lauksaimniecību, kopumā ir ievērojami sliktāks. Kamēr noteiktās ES daļās tas skaidrojams ar pāreju uz intensīvāku lauksaimniecības metožu

[8] COM (2004) 431, galīgā redakcija, Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam — Par *Natura 2000* finansēšanu

izmantošanu, citviet galvenais bioloģiskās daudzveidības samazināšanās iemesls ir lauksaimniecības zemju pamešana un neapsaimniekošana. Mitrzemju biotopi tiek pārveidoti zemes izmantošanai citiem mērķiem, turklāt tos nelabvēlīgi ietekmē klimata pārmaiņas. Piekrastes biotopus arvien vairāk apdraud pilsētu attīstība.

Natura 2000 tīkla sauszemes daļa ir pabeigšanas pēdējā posmā, un tagad prioritāte ir nodrošināt piemērotu aizsardzības pasākumu izstrādi un īstenošanu visām *Natura 2000* teritorijām, tostarp pietiekamu finansiālo atbalstu. Attiecībā uz jūras vidi, lai pabeigtu tīkla izveidi, veicamo darbu joprojām ir daudz.